Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kuudes jaosto)

13 päivänä helmikuuta 2025*

Ennakkoratkaisupyyntö – Maatalous – Yhteinen maatalouspolitiikka – Asetus (EY) N:o 1782/2003 – Tilatukijärjestelmä – 33 artikla – Asetus (EY) N:o 795/2004 – Tukioikeudet – Tukikelpoisuus – 15 artikla – Käsite ”jakaminen” – Maatalousmaiden väheneminen tukioikeuksien alustavan myöntämisen jälkeen – Kyseisen vähenemisen merkitys tuen lopullisen myöntämisen kannalta

Asiassa C-625/23,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Corte suprema di cassazione (ylin yleinen tuomioistuin, Italia) on esittänyt 17.7.2023 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 12.10.2023, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Società Agricola Circe di OL Società Semplice

vastaan

ST, omissa nimissään ja Agricola Case Rosse di ST -nimisen yhden miehen yrityksen johtajana, ja

Agenzia per le Erogazioni in Agricoltura (AGEA),

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: varapresidentti T. von Danwitz, joka hoitaa kuudennen jaoston puheenjohtajan tehtäviä, sekä tuomarit A. Kumin (esittelevä tuomari) ja I. Ziemele,

julkisasiamies: M. Campos Sánchez-Bordona,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– ST, omissa nimissään ja Agricola Case Rosse di ST -nimisen yhden miehen yrityksen johtajana, edustajanaan G. M. Masoni, avvocato,

– Italian hallitus, asiamiehenään G. Palmieri, avustajinaan M. Di Benedetto ja E. Feola, avvocati dello Stato,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

– Euroopan komissio, asiamiehinään A. C. Becker ja F. Moro,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee yhteisen maatalouspolitiikan suoria tukijärjestelmiä koskevista yhteisistä säännöistä ja tietyistä viljelijöiden tukijärjestelmistä sekä asetusten (ETY) N:o 2019/93, (EY) N:o 1452/2001, (EY) N:o 1453/2001, (EY) N:o 1454/2001, (EY) N:o 1868/94, (EY) N:o 1251/1999, (EY) N:o 1254/1999, (EY) N:o 1673/2000, (ETY) N:o 2358/71 ja (EY) N:o 2529/2001 muuttamisesta 29.9.2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1782/2003 (EUVL 2003, L 270, s. 1) sekä yhteisen maatalouspolitiikan suoria tukijärjestelmiä koskevista yhteisistä säännöistä ja tietyistä viljelijöiden tukijärjestelmistä annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1782/2003 säädetyn tilatukijärjestelmän täytäntöönpanoa koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 21.4.2004 annetun komission asetuksen (EY) N:o 795/2004 (EUVL 2004, L 141, s. 1) 15 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa vastakkain ovat Società Agricola Circe di OL Società Semplice (jäljempänä Società Agricola Circe) ja yhtäältä ST, joka toimii omissa nimissään sekä Agricola Case Rosse di ST -nimisen yhden miehen yrityksen (jäljempänä Agricola Case Rosse) johtajana, sekä toisaalta Agenzia per le Erogazioni in Agricoltura (AGEA; maatalouden alan tukien myöntämisestä vastaava virasto, Italia) ja jossa on kyse tilatukijärjestelmän mukaisten tukioikeuksien lopullisesta myöntämistä Società Agricola Circelle.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Asetus N:o 1782/2003

3 Asetus N:o 1782/2003 kumottiin yhteisen maatalouspolitiikan suoria tukijärjestelmiä koskevista yhteisistä säännöistä ja tietyistä viljelijöiden tukijärjestelmistä sekä asetusten (EY) N:o 1290/2005, (EY) N:o 247/2006, (EY) N:o 378/2007 muuttamisesta ja asetuksen (EY) N:o 1782/2003 kumoamisesta 19.1.2009 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 73/2009 (EUVL 2009, L 30, s. 16).

4 Asetuksen N:o 1782/2003 johdanto-osan 16, 21, 24, 25, 28, 29 ja 30 perustelukappaleessa todettiin seuraavaa:

”(16) Viljelylohkojen tunnistaminen on olennainen osa pinta-alaperusteisten järjestelmien asianmukaista soveltamista. – –

– –

(21) Yhteisen maatalouspolitiikan mukaisissa tukijärjestelmissä säädetään suorasta tilatuesta erityisesti maatalousväestön kohtuullisen elintason turvaamiseksi. Tämä tavoite liittyy läheisesti maaseutualueiden säilyttämiseen. Yhteisön varojen virheellisen kohdentamisen estämiseksi tukea ei pitäisi maksaa viljelijöille, jotka ovat keinotekoisesti luoneet tukien saamiseen vaaditut edellytykset.

– –

(24) Yhteisön maatalouden kilpailukyvyn parantaminen sekä elintarvikkeiden laadun ja ympäristövaatimusten edistäminen merkitsevät väistämättä maataloustuotteiden virallisten hintojen laskua ja tuotantokustannusten nousua [Euroopan] yhteisön maatiloilla. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi sekä markkinasuuntautuneemman ja kestävämmän maatalouden edistämiseksi on tarpeen täydentää siirtymistä tuotantotuesta tuottajatukeen ottamalla käyttöön tuotantomääristä riippumattoman maatilakohtaisen tilatuen järjestelmä. Tuen irrottaminen tuotantomääristä ei muuta viljelijöille tosiasiallisesti maksettavia määriä mutta parantaa huomattavasti tilatuen tehokkuutta. Tämän vuoksi on aiheellista asettaa tilatuen edellytykseksi se, että noudatetaan ympäristöä, elintarviketurvallisuutta, eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevia vaatimuksia ja että maatila säilytetään viljelyn ja ympäristön kannalta hyvässä kunnossa.

(25) Tällaisessa järjestelmässä viljelijän useista eri järjestelmistä saamat nykyiset suorat tuet olisi yhdistettävä tilatueksi, joka määräytyy viitekauden aiempien oikeuksien perusteella ja joka on mukautettu Agenda 2000:n yhteydessä käyttöönotettujen toimenpiteiden täydellisen toteuttamisen ja tällä asetuksella vahvistettujen tukimäärien muutosten ottamiseksi huomioon.

– –

(28) Viljelijöille olisi annettava täysi vapaus valita maillaan viljelemänsä tuotteet, myös tuotteet, joista edelleen maksetaan tuotantomääristä riippuvaa tukea, sillä tämä lisäisi markkinasuuntautuneisuutta. Näin ollen tilatuen saannin edellytyksenä ei pitäisi olla jonkin tietyn tuotteen tuotanto. Kilpailun vääristymien välttämiseksi eräät tuotteet olisi kuitenkin suljettava tukikelpoisella maalla tapahtuvan tuotannon ulkopuolelle.

(29) Jotta voidaan vahvistaa määrä, joka viljelijän olisi uudessa järjestelmässä saatava, on aiheellista viitata hänelle viitekaudella myönnettyihin määriin. – – Tilatuki olisi vahvistettava tilakohtaisesti.

(30) Tilan saama kokonaismäärä olisi jaettava osiin (tukioikeudet), ja siihen olisi yhdistettävä tietty määriteltävä määrä tukikelpoisia hehtaareita, jotta palkkio-oikeuksien siirtoa voidaan helpottaa. Jotta vältettäisiin keinottelumielessä tehdyt siirrot, jotka johtaisivat tukioikeuksien kasautumiseen ilman vastaavaa maatalouspohjaa, tuen myöntämiseksi on aiheellista säätää yhteydestä tukioikeuksien ja tietyn tukikelpoisten hehtaarien määrän välillä sekä mahdollisuudesta rajata oikeuksien siirto tietylle alueelle. Olisi säädettävä erityissäännökset tuelle, joka ei ole suoraan pinta-alaperusteista, ja huomioon olisi otettava lampaan- ja vuohenkasvatuksen erityisluonne.”

5 Kyseisen asetuksen 1 artiklassa säädettiin seuraavaa:

”Tässä asetuksessa vahvistetaan:

– – –

– viljelijöiden tilatuki (jäljempänä ’tilatukijärjestelmä’)

– – –”

6 Kyseisen asetuksen 2 artiklassa säädettiin seuraavaa:

”Tässä asetuksessa sovelletaan seuraavia määritelmiä:

a) ’viljelijällä’ tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä taikka luonnollisten henkilöiden tai oikeushenkilöiden ryhmää riippumatta ryhmän ja sen jäsenten oikeudellisesta asemasta kansallisessa lainsäädännössä ja jonka tila sijaitsee – – yhteisön alueella ja joka harjoittaa maataloustoimintaa;

b) ’tilalla’ tarkoitetaan kaikkia viljelijän johtamia, saman jäsenvaltion alueella sijaitsevia tuotantoyksiköitä;

c) ’maataloustoiminnalla’ tarkoitetaan maataloustuotteiden tuotantoa, kasvatusta tai viljelyä, myös sadonkorjuuta, lypsämistä ja tuotantoeläinten kasvatusta ja pitoa, tai maan säilyttämistä viljelyn ja ympäristön kannalta hyvässä kunnossa, – –

– –”

7 Asetuksen N:o 1782/2003 33 artiklassa, jonka otsikko oli ”Tukikelpoisuus”, säädettiin seuraavaa:

”1. Viljelijät pääsevät tilatukijärjestelmän piiriin, jos:

– –

3. Kun on kyse viitekaudella tai viimeistään tilatukijärjestelmän soveltamisvuotta edeltävän vuoden joulukuun 31 päivänä tapahtuneista sulautumisista, uutta tilaa hoitava viljelijä pääsee tilatukijärjestelmän piiriin samoin edellytyksin kuin alkuperäisiä tiloja hoitaneet viljelijät.

Kun on kyse viitekaudella tai viimeistään tilatukijärjestelmän soveltamisvuotta edeltävän vuoden joulukuun 31 päivänä tapahtuneista tilojen jakamisista, tiloja hoitavat viljelijät pääsevät suhteutetusti tilatukijärjestelmän piiriin samoin edellytyksin kuin alkuperäistä tilaa hoitanut viljelijä.”

8 Kyseisen asetuksen 36 artiklan 1 kohdassa säädettiin seuraavaa:

”Tilatuki maksetaan 3 luvussa määriteltyjen tukioikeuksien osalta, joihin liittyy vastaava määrä tukikelpoisia hehtaareita, kuten 44 artiklan 2 kohdassa määritellään.”

9 Kyseisen asetuksen 38 artiklassa säädettiin seuraavaa:

”Viitekausi käsittää kalenterivuodet 2000, 2001 ja 2002.”

10 Asetuksen N:o 1782/2003 3 lukuun, jonka otsikko oli ”Tukioikeudet”, sisältyi asetuksen 43 artikla, jonka otsikko oli ”Tukioikeuksien määrääminen” ja jonka 1 kohdassa säädettiin seuraavaa:

”Tukioikeus myönnetään viljelijälle hehtaarikohtaisesti jakamalla viitemäärä niiden kaikkien hehtaarien kolmen vuoden keskiarvolla, jotka viitekaudella oikeuttivat liitteessä VI lueteltuihin suoriin tukiin, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 48 artiklan soveltamista.

Tukioikeuksien kokonaismäärä on yhtä suuri kuin edellä mainittu hehtaarien keskiarvo.

– –”

11 Kyseisen asetuksen 44 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädettiin seuraavaa:

”1. Tukioikeudesta, johon liittyy tukikelpoinen hehtaari, maksetaan tukioikeuden mukaisesti vahvistettu määrä.

2. ’Tukikelpoisilla hehtaareilla’ tarkoitetaan tilan maatalousalaa, joka on ollut peltona tai pysyvänä laitumena, lukuun ottamatta pysyvillä kasveilla, metsänä tai muussa kuin maatalouskäytössä olleita aloja.”

Asetus N:o 795/2004

12 Asetus N:o 795/2004 kumottiin yhteisen maatalouspolitiikan suoria tukijärjestelmiä koskevista yhteisistä säännöistä ja tietyistä viljelijöiden tukijärjestelmistä annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 73/2009 III osastossa säädetyn tilatukijärjestelmän täytäntöönpanoa koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 29.10.2009 annetulla komission asetuksella (EY) N:o 1120/2009 (EUVL 2009, L 316, s. 1).

13 Asetuksen N:o 795/2004 johdanto-osan 1, 2, 10 ja 11 perustelukappaleessa todettiin seuraavaa:

”(1) Olisi annettava tilatukijärjestelmästä annetun asetuksen [N:o 1782/2003] III osaston täytäntöönpanoa koskevat yksityiskohtaiset säännöt.

(2) Selkeyden vuoksi on aiheellista vahvistaa tietyt määritelmät. Tarvittaessa olisi käytettävä määritelmiä, joita jo sovelletaan vastaavissa tapauksissa ja/tai joita on jo käytetty useiden vuosien ajan.

– –

(10) Tilatukijärjestelmän täytäntöönpanon helpottamiseksi on aiheellista sallia, että jäsenvaltiot kartoittavat jo järjestelmän ensimmäistä soveltamisvuotta edeltävän vuoden aikana järjestelmän potentiaaliset edunsaajat erityisesti tapauksissa, joissa tilalla tapahtuu perinnöstä, oikeudellisen aseman vaihtumisesta tai tukioikeuksien väliaikaisesta vahvistamisesta johtuvia muutoksia.

(11) Asetuksen [N:o 1782/2003] 33 artiklassa määritellään erityistilanteet, joissa viljelijät pääsevät tilatukijärjestelmän piiriin. Jotta voidaan estää tällaisten tilanteiden käyttäminen tilojen ja niihin liittyvien viitemäärien tavanomaisiin siirtoihin sovellettavien sääntöjen kiertämiseen, olisi vahvistettava tietyt näihin tilanteisiin sovellettavat edellytykset ja määritelmät.”

14 Asetuksen N:o 795/2004 1 artiklassa säädettiin seuraavaa:

”Tässä asetuksessa annetaan asetuksen [N:o 1782/2003] III osastossa säädetyn tilatukijärjestelmän soveltamista koskevat yksityiskohtaiset säännöt.”

15 Asetuksen N:o 795/2004 2 artiklassa säädettiin seuraavaa:

”Asetuksen [N:o 1782/2003] III osastossa ja tässä asetuksessa tarkoitetaan:

– –

(j) ’tuotantoyksiköllä’ vähintään yhtä maa-alaa, joka on oikeuttanut suoraan tukeen viitekaudella, mukaan luettuna asetuksen [N:o 1782/2003] 43 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu rehuala, tai vähintään yhtä eläintä, joka olisi oikeuttanut viitekaudella suoraan tukeen, johon liittyy vastaavia palkkio-oikeuksia;

– –”

16 Asetuksen N:o 795/2004 15 artiklan, jonka otsikko oli ”Sulautumiset ja tilojen jakamiset”, 2 kohdassa säädettiin seuraavaa:

”Asetuksen [N:o 1782/2003] 33 artiklan 3 kohdan toisen alakohdan soveltamiseksi ’tilan jakamisella’ tarkoitetaan yhden tilan jakamista vähintään kahdeksi uudeksi, asetuksen [N:o 1782/2003] 2 artiklan a alakohdassa tarkoitetun viljelijän hoitamaksi erilliseksi tilaksi, joista vähintään yhden johdosta, voitoista ja taloudellisista riskeistä vastaa edelleen vähintään yksi tilaa alun perin hoitaneista luonnollisista henkilöistä tai oikeushenkilöistä, taikka yhden tilan jakamista vähintään yhdeksi uudeksi, asetuksen [N:o 1782/2003] 2 artiklan a alakohdassa tarkoitetun viljelijän hoitamaksi erilliseksi tilaksi siten, että toisen tilan osan johdosta, voitoista ja taloudellisista riskeistä vastaa edelleen tilaa alun perin hoitanut viljelijä [oikeammin: Asetuksen [N:o 1782/2003] 33 artiklan 3 kohdan toisen alakohdan soveltamiseksi ’jakamisella’ tarkoitetaan asetuksen [N:o 1782/2003] 2 artiklan a alakohdassa tarkoitetun viljelijän jakamista vähintään kahdeksi uudeksi erilliseksi kyseisen asetuksen 2 artiklan a alakohdassa tarkoitetuksi viljelijäksi, joista vähintään yhden toiminnan johdosta, voitoista ja taloudellisista riskeistä vastaa edelleen vähintään yksi tilaa alun perin hoitaneista luonnollisista henkilöistä tai oikeushenkilöistä, tai asetuksen [N:o 1782/2003] 2 artiklan a alakohdassa tarkoitetun viljelijän jakamista vähintään yhdeksi uudeksi erilliseksi kyseisen asetuksen 2 artiklan a alakohdassa tarkoitetuksi viljelijäksi toisen jäädessä sellaiseksi, että sen toiminnan johdosta, voitoista ja taloudellisista riskeistä vastaa edelleen tilaa alun perin hoitanut viljelijä].”

Tukioikeuksien lukumäärä ja arvo vahvistetaan alkuperäisen tilan siirrettyjen tuotantoyksiköiden viitemäärien ja hehtaarimäärien perusteella.”

Italian oikeus

17 Asetusten N:o 1782/2003 ja N:o 795/2004 soveltamista koskevat säännöt annettiin Italian oikeudessa 20.7.2004 annetulla ministeriön asetuksella nro 1688 (decreto ministeriale n. 1688), 5.8.2004 annetulla ministeriön asetuksella nro 1788 (decreto ministeriale n. 1788) ja 24.9.2004 annetulla ministeriön asetuksella nro 2026 (decreto ministeriale n. 2026).

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

18 Veljekset OL ja ST olivat osakkaina Società Agricola Circe di ST e OL:ssä sinä päivänä, kun kyseinen yhtiö jätti tilatukijärjestelmän tukioikeuksia koskevan hakemuksen, sekä ajankohtana, jolloin 130 tukioikeutta myönnettiin alustavasti kyseisen yhtiön viljelemän pinta-alan perusteella.

19 Kyseisten tukioikeuksien alustavan myöntämisen jälkeen veljekset tekivät 1.8.2002 sopimuksen, jossa määrättiin useista toisiinsa liittyvistä oikeustoimista, eli kyseisen yhtiön yhtiöosuuksien luovutuksesta, mutta myös tämän sopimuksen ulkopuolisen yhtiön yhtiöosuuksien luovutuksesta ja viljeltyjen alojen luovutuksesta. Näiden eri toimien seurauksena Società Agricola Circe -yhtiö eli uusi yhtiö, jonka muodostivat yksinomaan OL ja hänen puolisonsa, ei enää omistanut viljelyä varten kaikkia niitä hehtaareita, jotka oli ilmoitettu tilatukijärjestelmän tukioikeuksia koskevassa hakemuksessa ja jonka perusteella kyseiset tukioikeudet oli alustavasti myönnetty.

20 AGEA on lopullisesti myöntänyt Società Agricola Circelle 71 tukioikeutta. Unionin tuomioistuimen käytettävissä olevasta asiakirja-aineistosta käy ilmi, että muut 59 alustavasti myönnettyä tukioikeutta on lopullisesti myönnetty Agricola Case Rosselle, joka on viljelyt Società Agricola Circe di ST e OL:n luovuttamia maa-aloja syyskuusta 2002 lähtien.

21 Società Agricola Circe nosti 5.6.2006 AGEA:ta, ST:tä ja Agricola Case Rossea vastaan kanteen Tribunale di Romassa (Rooman alioikeus, Italia), jossa se vaati sen toteamista, että sillä oli oikeus saada 130:tä tukioikeutta vastaava tuki, ja viimeksi mainittujen velvoittamista maksamaan vahingonkorvausta sillä perusteella, että 71 tukioikeuden lopullinen myöntäminen oli tehty lainvastaisesti, koska se ei johtunut Società Agricola Circe di ST e OL:n tosiasiallisesta jakamisesta. Società Agricola Circen mukaan kyse oli pelkästä Società Agricola Circe di ST e OL:n yhtiöosuuksien siirrosta.

22 Tribunale di Roma hylkäsi kyseisen kanteen 27.6.2011 antamallaan tuomiolla. Corte d'appello di Roma (Rooman ylioikeus, Italia) pysytti tämän tuomion 21.4.2017 antamallaan tuomiolla.

23 Viimeksi mainittu tuomioistuin tulkitsi asetuksen N:o 1782/2003 33 artiklan 3 kohtaa ja erityisesti siihen sisältyvää jakamisen käsitettä ja katsoi, että tätä käsitettä oli käytetty kyseisessä asetuksessa laajassa ja muussa kuin teknisessä merkityksessä. Kyseisen tuomioistuimen mukaan mainitulla käsitteellä ei siten viitata yhtiöoikeudessa määriteltyyn käsitteeseen vaan kaikkiin tilanteisiin, joissa yksi viljelijä seuraa toista viljelijää ja joissa alun perin viljelty ala muuttuu. Lisäksi kyseinen tuomioistuin täsmensi, että tukien ja viljellyn alan välillä on oltava yhteys. Näin ollen se jakoi tukioikeuksista, jotka oli myönnetty alustavasti Società Agricola Circe di ST e OL:lle, tietyn osan viljelijälle, joka oli viljellyt luovutettuja maa-aloja syyskuusta 2002 lähtien, eli Agricola Case Rosselle.

24 Società Agricola Circe valitti 21.4.2017 annetusta tuomiosta Corte suprema di cassazioneen (ylin yleinen tuomioistuin, Italia), joka on ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin, ja väitti erityisesti, että kyseinen tuomio rikkoi ja siinä sovellettiin virheellisesti asetuksen N:o 795/2004 15 artiklaa, asetuksen N:o 1782/2003 2 artiklan a alakohtaa, 33, 38, 45 ja 46 artiklaa sekä lainsäädäntöä, jolla kyseisten unionin säännösten soveltamista koskevat säännöt oli annettu Italian oikeudessa, eli 20.7.2004 annettua ministeriön asetusta nro 1688, 5.8.2004 annettua ministeriön asetusta nro 1788 ja 24.9.2004 annettua ministeriön asetusta nro 2026.

25 Kassaatiovalituksensa tueksi Società Agricola Circe väittää muun muassa, että unionin oikeuden asiaa koskevissa säännöksissä määritellään jakamisen käsite siten, että sillä tarkoitetaan ainoastaan tilannetta, jossa maatila jaetaan kahdeksi uudeksi tilaksi. Siten pelkkä maa-alojen siirto olisi merkityksetön tukioikeuksien lopullisen myöntämisen kannalta.

26 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan sen käsiteltäväksi saatetun oikeusriidan ratkaisemiseksi on tulkittava asetuksen N:o 795/2004 15 artiklaa ja asetuksen N:o 1782/2003 33 artiklaa sekä muita viimeksi mainitun asetuksen säännöksiä, jotta voidaan määrittää ensinnäkin maatilan jakamista koskevan käsitteen ulottuvuus. Toiseksi, olettaen, että kyseinen käsite vastaa yhtiöoikeudessa – mukaan lukien erityisesti direktiivin (EU) 2017/1132 muuttamisesta rajatylittävien yhtiömuodon muutosten, sulautumisten ja jakautumisten osalta 27.11.2019 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2019/2121 (EUVL 2019, L 321, s. 1) – tarkoitettua jakautumisen käsitettä ja että se näin ollen ei kattaisi sen käsiteltäväksi saatetun kaltaista tilannetta, tällainen tulkinta olisi tarpeen myös sen määrittämiseksi, onko ja missä määrin viljellyn alan väheneminen, joka on tapahtunut tukioikeuksia koskevan hakemuksen jättämisen ja tukioikeuksien alustavan myöntämisen jälkeen, mutta ennen niiden lopullista myöntämistä, merkityksellinen tukioikeuksien lopullisen myöntämisen kannalta.

27 Tässä tilanteessa Corte suprema di cassazione on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko asetuksen N:o 1782/2003 33 artiklan 3 kohdassa ja asetuksen N:o 795/2004 15 artiklassa tarkoitettu käsite ’jakaminen’ ymmärrettävä siten, että sillä viitataan yhtiöoikeudelliseen ilmiöön ja se edellyttää näin ollen sellaista yhtiön rakennetta muuttavaa järjestelyä, jonka johdosta yhden ainoan yhtiön alkuperäinen omaisuus ja viljeltyjen alojen kokonaisuus jakautuu kahdeksi erilliseksi, eri oikeussubjekteille kuuluvaksi omaisuudeksi, vai voidaanko sitä tulkita laajasti siten, että sitä voidaan soveltaa kaikkiin oikeudellisiin sopimusjärjestelyihin, joiden lopputuloksena alkuperäisen ’viljelijänä’ toimivan yhtiön alkuperäinen omaisuus ja viljeltyjen alojen kokonaisuus siirtyy kahdelle eri oikeussubjektille, mukaan lukien osuuksien luovutusten ja maanmyyntisopimusten kautta?

2) Onko asetuksen N:o 1782/2003 säännöstön (2, 23, 24, 33, 34, 36, 38, 43 ja 44 artikla) oikean tulkinnan kannalta tilatukijärjestelmää ensimmäistä kertaa sovellettaessa tapahtuvan YMP:n tukioikeuksien lopullisen myöntämisen yhteydessä merkitystä sellaisella viljellyn alan ja tukikelpoisten hehtaarien vähenemisellä, joka tapahtui vuonna 2002 sen jälkeen, kun ’viljelijä’ oli jo jättänyt hakemuksen ja tukioikeudet oli alustavasti myönnetty, jos se johtui kyseisten maa-alojen osan sopimusperusteisista luovutuksista vielä vuonna 2002, ja voidaanko tällainen vähennys tehdä myös viran puolesta tukioikeuksien lopullisen myöntämisen yhteydessä?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

28 Ensimmäisellä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko asetuksen N:o 1782/2003 33 artiklan 3 kohdan toista alakohtaa, luettuna yhdessä asetuksen N:o 795/2004 15 artiklan 2 kohdan kanssa, tulkittava siten, että näissä säännöksissä tarkoitettu käsite ”jakaminen” kattaa tilanteen, jossa useiden viljelijöiden välillä viitekauden aikana toteutetut toisiinsa liittyvät oikeustoimet, joihin sisältyy yhtiöosuuksien ja viljeltyjen

maatalousmaiden luovuttaminen, johtavat siihen, että viljelijän alkuperäinen omaisuus ja kaikki kyseessä olevat alat siirretään kahdelle erilliselle viljelijälle, vaikka kyseinen tilanne ei merkitse unionin yhtiöoikeudessa ja erityisesti direktiivissä 2019/2121 tarkoitettua jakautumista.

29 Aluksi on ensinnäkin todettava, ettei asetuksien N:o 1782/2003 ja N:o 795/2004 kumoamisella ole vaikutusta pääasian oikeudenkäynnin kohteeseen, koska unionin tuomioistuimen käytettävissä olevista tiedoista ilmenee, että kyseisiä asetuksia sovelletaan nyt käsiteltävässä asiassa ajallisesti.

30 Tässä yhteydessä on toiseksi todettava, että asetuksen N:o 1782/2003 33 artiklan 3 kohdan toisen alakohdan mukaan on niin, että kun on kyse viitekaudella, joka kyseisen asetuksen 38 artiklan mukaan käsittää kalenterivuodet 2000–2002, tai viimeistään tilatukijärjestelmän soveltamisvuotta edeltävän vuoden joulukuun 31 päivänä tapahtuneista tilojen jakamisista, tiloja hoitavat viljelijät, jotka osallistuvat kyseiseen jakamiseen, pääsevät suhteutetusti tilatukijärjestelmän piiriin, eli heillä on oikeus tilatukeen.

31 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, eikä sitä myöskään ole kiistetty, että toisiinsa liittyvät oikeustoimet, jotka Società Agricola Circen osalta johtivat muun muassa viljeltyjen maatalousmaiden vähenemiseen Società Agricola Circe di ST e OL:n viljelemiin maatalousmaihin verrattuna, toteutettiin vuoden 2002 aikana ja näin ollen asetuksessa N:o 1782/2003 säädetyn viitekauden aikana.

32 Kolmanneksi on todettava, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan jakautumisen käsite, sellaisena kuin se on määritelty yhtiöoikeudessa, edellyttää yhden ainoan yhtiön muutosta, jonka seurauksena kyseisen yhtiön alkuperäinen omaisuus ja kaikki viljellyt alat jaetaan kahdeksi erilliseksi omaisuudeksi, jotka kuuluvat eri oikeushenkilöille. Tältä osin se viittaa erityisesti direktiiviin 2019/2121, jossa kyseinen käsite määritellään. Kyseinen tuomioistuin toteaa lisäksi, että – nyt käsiteltävässä asiassa – Società Agricola Circe di ST e OL ei ole jakautunut yhtiöoikeudessa tarkoitetussa merkityksessä. Tästä seuraa, että vain tulkitsemalla kyseistä käsitettä laajemmin kuin yhtiöoikeudessa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin voisi katsoa, että Società Agricola Circe di ST e OL on jaettu asetuksen N:o 1782/2003 33 artiklan 3 kohdan toisessa alakohdassa, luettuna yhdessä asetuksen N:o 795/2004 15 artiklan 2 kohdan kanssa, tarkoitetussa merkityksessä.

33 Näiden viimeksi mainittujen säännösten tulkitsemiseksi on muistutettava, että asetuksen N:o 795/2004 1 artiklan, luettuna yhdessä sen johdanto-osan ensimmäisen perustelukappaleen kanssa, mukaan kyseisessä asetuksessa annetaan asetuksen N:o 1782/2003 III osastossa säädetyn tilatukijärjestelmän soveltamista koskevat yksityiskohtaiset säännöt. Kuten asetuksen N:o 795/2004 johdanto-osan toisesta perustelukappaleesta ilmenee, kyseisessä asetuksessa vahvistetaan tietyt määritelmät selkeyden vuoksi.

34 Asetuksen N:o 795/2004 15 artiklan 2 kohdan mukaan asetuksen N:o 1782/2003 33 artiklan 3 kohdan toisen alakohdan soveltamiseksi ’jakamisella’ tarkoitetaan asetuksen N:o 1782/2003 2 artiklan a alakohdassa määritetyn viljelijän jakamista vähintään kahdeksi uudeksi erilliseksi viljelijäksi, joista vähintään yhden toiminnan johdosta, voitoista ja taloudellisista riskeistä vastaa edelleen vähintään yksi tilaa alun perin hoitaneista luonnollisista henkilöistä tai oikeushenkilöistä, tai kyseisen 2 artiklan a alakohdassa tarkoitetun viljelijän jakamista vähintään yhdeksi uudeksi erilliseksi viljelijäksi toisen jäädessä sellaiseksi, että sen toiminnan johdosta, voitoista ja taloudellisista riskeistä vastaa edelleen tilaa alun perin hoitanut viljelijä.

35 On todettava, että kyseisten säännösten sanamuodossa ei viitata unionin yhtiöoikeuden säädöksiin, kuten direktiiviin 2019/2121, joissa jakamisen käsite määritellään suppeammin.

36 Kyseisten säännösten sanamuodosta ilmenee lisäksi, ettei niissä myöskään viitata jäsenvaltioiden oikeuteen siltä osin kuin on kyse jakamisen käsitteen määrittämisestä asetuksen N:o 1782/2003 33 artiklan 3 kohdan toisen alakohdan soveltamiseksi.

37 Tässä yhteydessä on muistettava, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan sekä unionin oikeuden yhtenäinen soveltaminen että yhdenvertaisuusperiaate edellyttävät, että unionin oikeuden sellaisen säännöksen sanamuotoa, jossa ei ole nimenomaista viittausta jäsenvaltioiden oikeuteen säännöksen merkityksen ja ulottuvuuden määrittämiseksi, on tavallisesti tulkittava koko unionissa itsenäisesti ja yhtenäisesti ottamalla huomioon paitsi säännöksen sanamuoto myös sen asiayhteys ja kyseessä olevalla säännöstöllä tavoiteltu päämäärä (ks. tältä osin tuomio 25.10.2012, Ketelä, C-592/11, EU:C:2012:673, 34 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 20.4.2023, EEW Energy from Waste, C-580/21, EU:C:2023:304, 23 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

38 Vaikka asetuksen N:o 795/2004 15 artiklan 2 kohdassa määritellään jakamisen käsite siten, että sillä tarkoitetaan viljelijän jakamista vähintään kahdeksi uudeksi erilliseksi viljelijäksi, joista vähintään yhden toiminnan johdosta, voitoista ja taloudellisista riskeistä vastaa edelleen vähintään yksi tilaa alun perin hoitaneista luonnollisista henkilöistä tai oikeushenkilöistä, tai vähintään yhdeksi uudeksi erilliseksi viljelijäksi toisen jäädessä sellaiseksi, että sen toiminnan johdosta, voitoista ja taloudellisista riskeistä vastaa edelleen tilaa alun perin hoitanut viljelijä, kyseisessä säännöksessä ei täsmennetä, missä muodossa alkuperäistä tilaa hoitavan viljelijän jakaminen on tehtävä, jotta se kuuluisi tämän käsitteen piiriin ja jotta näin ollen viljelijät, jotka hallinnoivat tällaisesta jakautumisesta johtuvia tiloja, olisivat oikeutettuja tilatukijärjestelmään. Näin ollen keskittymällä tilanteeseen, joka aiheutuu tällaisesta toimesta, kyseisessä säännöksessä määritellään kyseinen käsite suhteessa kyseisen toimen vaikutuksiin.

39 Tästä seuraa, että asetuksen N:o 795/2004 15 artiklan 2 kohdan sanamuodon perusteella voidaan katsoa, että asetuksen N:o 1782/2003 33 artiklan 3 kohdan toisessa alakohdassa tarkoitettua jakamisen käsitettä sovelletaan tilanteeseen, joka johtuu toisiinsa liittyvistä oikeustoimista, muun muassa viljeltyjen maatalousmaiden luovuttamisesta viitekauden aikana, vaikka tällainen tilanne ei välttämättä kuuluisikaan unionin yhtiöoikeuden säännöksissä, mukaan lukien erityisesti direktiivissä 2019/2121, määritellyn jakautumisen käsiteen piiriin.

40 Tällaista tulkintaa tukevat asetuksen N:o 1782/2003 yleinen rakenne sekä sen tavoite.

41 Tältä osin on ensinnäkin todettava, että asetuksen N:o 1782/2003 36 artiklan 1 kohdasta, 43 artiklan 1 kohdasta ja 44 artiklan 1 kohdasta yhdessä luettuina ilmenee ensinnäkin, että viljelijöille tilatukijärjestelmässä myönnetty tilatuki maksetaan tukioikeuksien osalta, toiseksi, että viljelijällä on tukioikeus tukikelpoista hehtaaria kohden, ja lopuksi, että tukioikeudesta, johon liittyy tukikelpoinen hehtaari, maksetaan tukioikeuden mukaisesti vahvistettu määrä.

42 On siis katsottava, että asetuksessa N:o 1782/2003 tunnustetaan yhteys yhtäältä tukioikeuksien, joiden perusteella tilatukea maksetaan, ja toisaalta maatalousalojen välillä (ks. vastaavasti tuomio 21.1.2010, van Dijk, C-470/08, EU:C:2010:31, 28–30 kohta).

43 Kyseisen yhteyden olemassaolo näkyy myös silloin, kun viljelijän jakamista koskeva toimi on tehty viitekauden aikana. Asetuksen N:o 1782/2003 33 artiklan 3 kohdan toisesta alakohdasta ja asetuksen N:o 795/2004 15 artiklan 2 kohdan toisesta alakohdasta yhdessä luettuina nimittäin seuraa, että jakamisen vuoksi kunkin alkuperäisen maatilan osaa hoitavan viljelijän tukioikeuksien lukumäärän on välttämättä oltava pienempi kuin koko tälle maatilalle maksettu määrä.

44 Siten asetuksen N:o 1782/2003 33 artiklan 3 kohdan toisessa alakohdassa säädetään, että kun on kyse viitekaudella tai viimeistään tilatukijärjestelmän soveltamisvuotta edeltävän vuoden joulukuun 31 päivänä tapahtuneista tilojen jakamisista, kyseisiä tiloja hoitavat viljelijät pääsevät suhteutetusti tilatukijärjestelmän piiriin samoin edellytyksin kuin alkuperäistä tilaa hoitanut viljelijä. Samoin asetuksen N:o 795/2004 15 artiklan 2 kohdan toisen alakohdan mukaan tukioikeuksien lukumäärä ja arvo vahvistetaan muun muassa alkuperäisen tilan luovutettuja tuotantoyksiköitä vastaavan hehtaarimäärän perusteella.

45 Toiseksi asetuksella N:o 1782/2003 tavoitellun päämäärän osalta on muistutettava aluksi, että – kuten kyseisen asetuksen johdanto-osan 24 perustelukappaleessa on todettu – asetuksella pyrittiin mahdollistamaan siirtyminen tuotantotuesta tuottajatukeen vähentämällä asteittain suoria tukia ja ottamalla käyttöön tuotantomääristä riippumaton tukijärjestelmä eli viitekauden aiempien oikeuksien perusteella määräytyvä tilatuki ja parantamaan näin Euroopan unionin maanviljelijöiden kilpailukykyä (tuomio 19.9.2013, Panellinios Syndesmos Viomichanion Metapoiisis Kapnou, C-373/11, EU:C:2013:567, 17 kohta).

46 Seuraavaksi asetuksen N:o 1782/2003 johdanto-osan 29 perustelukappaleesta, jonka mukaan tilatuki olisi vahvistettava tilakohtaisesti, seuraa, että unionin lainsäätäjä on halunnut varata tuen maksamisen hehtaarikohtaisten tukioikeuksien perusteella viljelijälle, joka tosiasiallisesti hoitaa maatilaa eli tuotantoyksiköiden kokonaisuutta.

47 Tältä osin on todettava, että unionin tuomioistuin on jo katsonut, että maatalousmaa kuuluu viljelijän tilaan, kun viimeksi mainitulla on oikeus hallita alaa maataloustoiminnan harjoittamiseksi eli kun viimeksi mainittu voi toimia tällä alalla riittävän itsenäisesti maataloustoimintaansa harjoittaakseen (ks. tuomio 9.6.2016, Planes Bresco, C-333/15 ja C-334/15, EU:C:2016:426, 37 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

48 Kuten asetuksen N:o 1782/2003 johdanto-osan 30 perustelukappaleesta ilmenee, asetuksen tavoitteena on myös estää tukioikeuksien siirrot, jotka on tehty keinottelumielessä ja jotka johtaisivat näiden oikeuksien kasautumiseen ilman vastaava maatalouspohjaa.

49 Asetuksen N:o 1782/2003 33 artiklan 3 kohdan toisessa alakohdassa tarkoitetun jakamisen käsitteen tulkitseminen siten, ettei sen perusteella voitaisi katsoa, että uusi viljelijä, jolle on viitekauden aikana siirretty viljeltyjä maatalousmaita toisiinsa liittyvien oikeustoimien yhteydessä, voisi päästä tilatukijärjestelmään, vaarantaisi kaikki kyseisellä asetuksella N:o 1782/2003 tavoitellut päämäärät, jotka on mainittu tämän tuomion 45, 46 ja 48 kohdassa, siltä osin kuin tämä tulkinta merkitsisi yhtäältä sitä, että tähän järjestelmään pääsy myönnettäisiin yksinomaan ja kokonaisuudessaan viljelijälle, joka ei enää hallitse kyseisiä aloja, ja toisaalta tukea maksettaisiin tukioikeuksista, jotka eivät enää ole yhteydessä kyseisiin aloihin.

50 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että asetuksen N:o 1782/2003 33 artiklan 3 kohdan toista alakohtaa, luettuna yhdessä asetuksen N:o 795/2004 15 artiklan 2 kohdan kanssa, on tulkittava siten, että näissä säännöksissä tarkoitettu käsite ”jakaminen” kattaa tilanteen, jossa useiden

viljelijöiden välillä viitekauden aikana toteutetut toisiinsa liittyvät oikeustoimet, joihin sisältyy yhtiöosuuksien ja viljeltyjen maatalousmaiden luovuttaminen, johtavat siihen, että viljelijän alkuperäinen omaisuus ja kaikki kyseessä olevat alat siirretään kahdelle erilliselle viljelijälle, vaikka kyseinen tilanne ei merkitse unionin yhtiöoikeudessa ja erityisesti direktiivissä 2019/2121 tarkoitettua jakautumista.

Toinen kysymys

51 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että toinen kysymys on esitetty siltä varalta, että ensimmäiseen kysymykseen annettava vastaus merkitsisi, että asetuksen N:o 1782/2003 33 artiklan 3 kohdan toisessa alakohdassa, luettuna yhdessä asetuksen N:o 795/2004 15 artiklan 2 kohdan kanssa, tarkoitettu jakamisen käsite viittaa yhtiöoikeudessa käytettyyn käsitteeseen.

52 Kun kuitenkin otetaan huomioon ensimmäiseen kysymykseen annettu vastaus, toiseen kysymykseen ei ole tarpeen vastata.

Oikeudenkäyntikulut

53 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kuudes jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Yhteisen maatalouspolitiikan suoria tukijärjestelmiä koskevista yhteisistä säännöistä ja tietyistä viljelijöiden tukijärjestelmistä sekä asetusten (ETY) N:o 2019/93, (EY) N:o 1452/2001, (EY) N:o 1453/2001, (EY) N:o 1454/2001, (EY) N:o 1868/94, (EY) N:o 1251/1999, (EY) N:o 1254/1999, (EY) N:o 1673/2000, (ETY) N:o 2358/71 ja (EY) N:o 2529/2001 muuttamisesta 29.9.2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1782/2003 33 artiklan 3 kohdan toista alakohtaa, luettuna yhdessä yhteisen maatalouspolitiikan suoria tukijärjestelmiä koskevista yhteisistä säännöistä ja tietyistä viljelijöiden tukijärjestelmistä annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1782/2003 säädetyn tilatukijärjestelmän täytäntöönpanoa koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 21.4.2004 annetun komission asetuksen N:o 795/2004 15 artiklan 2 kohdan kanssa,

on tulkittava siten, että

näissä säännöksissä tarkoitettu käsite ”jakaminen” kattaa tilanteen, jossa useiden viljelijöiden välillä viitekauden aikana toteutetut toisiinsa liittyvät oikeustoimet, joihin sisältyy yhtiöosuuksien ja viljeltyjen maatalousmaiden luovuttaminen, johtavat siihen, että viljelijän alkuperäinen omaisuus ja kaikki kyseessä olevat alat siirretään kahdelle erilliselle viljelijälle, vaikka kyseinen tilanne ei merkitse unionin yhtiöoikeudessa ja erityisesti direktiivin (EU) 2017/1132 muuttamisesta rajatylittävien yhtiömuodon muutosten, sulautumisten ja jakautumisten osalta 27.11.2019 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä (EU) 2019/2121 tarkoitettua jakautumista.

Allekirjoitukset